

RZECZPOSPOLITA POLSKA

Rzecznik Praw Dziecka

Mikołaj Pawlak

ZSM.422.3.2020.MC

**Pan
Zbigniew Ziobro
Minister Sprawiedliwości
Prokurator Generalny**

Jako Rzecznik Praw Dziecka podejmuję sprawy dotyczące sporów rodzinnych o charakterze transgranicznym, których liczba od lat nie maleje. Transgraniczne konflikty rodzinne obejmują zagadnienia dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej i kontaktów z dzieckiem, uprowadzenia dziecka, świadczeń alimentacyjnych oraz innych następstw separacji lub rozwodu. Problemy te dotyczą zarówno rodzin dwunarodowościowych, jak i rdzennie polskich, lecz układających sobie życie za granicą. Szczególnie trudne są sytuacje, w których konflikt między rodzicami doprowadza do ich rozstania i jedno z nich decyduje się na powrót do kraju pochodzenia, nie widząc możliwości i perspektyw pozostania w dotychczasowym miejscu zamieszkania. Zdarza się, że rodzic powracający do kraju pochodzenia wywozi ze sobą dziecko, a drugi rodzic zostaje najczęściej bez kontaktu z nim i decyduje się na drogę sądową, aby je odzyskać. Jak pokazuje praktyka spór przeniesiony do sądu zyskuje na sile i gwałtowności, co zwykle ma bardzo negatywny wpływ na dziecko, jego poczucie bezpieczeństwa, prawidłowy rozwój emocjonalny oraz zachowanie więzi z obojgiem rodziców i ich rodzinami.

W mojej ocenie skonfliktowani rodzice nadal zbyt rzadko sięgają po mediację, jako alternatywną dla sądowej drogi rozwiązywania sporów. Ich sytuacja jest szczególnie trudna ze względu na przebywanie w dwóch różnych krajach, dwóch różnych porządkach prawnych, więc niedostateczna znajomość przepisów prawa, a często też języka drugiego kraju, niesie dla nich dodatkowe problemy, a tym samym odbija się niekorzystnie na dzieciach. Strony sporu nie zawsze są świadome, że mediacja jest nie tylko metodą rozwiązywania sporu, lecz także drogą pokojowej komunikacji w sytuacji, kiedy spór nie przybrał jeszcze na sile. Warto po nią sięgać zanim dojdzie do zaostrzenia konfliktu.

Zarówno ja jako Rzecznik, rząd, jak i inne zajmujące się tą problematyką instytucje, jesteśmy w pełni świadomi korzyści płynących z mediacji. Przez ostatnie lata kierowany przez Pana Ministra resort zwraca szczególną uwagę na zagadnienia związane z rozwojem i popularyzacją mediacji w Polsce. Moim zdaniem brakuje jednak na stronie internetowej ministerstwa aktualnych, szczegółowych informacji odnośnie mediacji transgranicznych. Mediacje transgraniczne mają pewne cechy szczególne wyróżniające je na tle mediacji w ogóle. Dotyczy to między innymi tego, że konflikt rodziców rozgrywa się w dwóch płaszczyznach prawnych, a często też językowych i kulturowych. Mediacja transgraniczna powinna być przeprowadzona w sposób uwzględniający te różnice językowe i kulturowe, zapewniający obu stronom pełne zrozumienie wszystkich terminów prawnych i postanowień porozumienia mediacyjnego. W stosownych przypadkach i w miarę możliwości w mediacji transgranicznej można wykorzystać nowoczesne środki łączności w celu zmniejszenia kosztów oraz umożliwienia mediacji w sytuacjach, gdy strony nie mogą się stawić osobiście.

Istotne znaczenie ma też skuteczność ugody zawartej w toku mediacji, która musi być wiążąca i wykonalna we wszystkich właściwych jurysdykcjach. Bardzo ważną rolę odgrywają tu organy centralne lub centralne punkty kontaktowe do spraw międzynarodowej mediacji rodzinnej, gdyż ułatwiają dostęp do informacji dotyczących stosownych procedur.

Dostrzegam konieczność upowszechniania i podnoszenia poziomu wiedzy wśród rodziców na temat znaczenia, roli oraz wykorzystania mediacji w rodzinnych sprawach transgranicznych. Wiele informacji jest dostępnych na stronach internetowych instytucji krajowych, zagranicznych i międzynarodowych. Jednym z przykładów jest np. Europejski portal e-sprawiedliwość będący obszerną bazą wiedzy i uniwersalnym elektronicznym punktem kontaktowym w dziedzinie sprawiedliwości oraz mediacji, w tym transgranicznych. Kolejnym przykładem jest instytucja zagraniczna – Holenderskie towarzystwo prawnicze ds. uprowadzeń dzieci za granicę (Dutch Association of International Child Abduction Lawyers), które na swojej stronie internetowej udostępnia informacje na temat zasad i przebiegu rodzinnych mediacji transgranicznych oraz możliwości zawarcia ugody, korzystając z pomocy wykwalifikowanych mediatorów. Co więcej, strona ta oferuje treści w kilku językach, w tym także po polsku. Jedną z zasad stosowanych przez wskazaną instytucję jest szybkość postępowania mediacyjnego. Z założenia mediację przeprowadza się tam w trzech sesjach w ciągu dwóch dni. Jest to bardzo korzystne rozwiązanie zarówno ze względu na dobro dziecka, jak i od strony praktycznej – najczęściej jedno z rodziców musi przyjechać na

takie spotkanie z zagranicy. Ponadto mediację prowadzi zawsze dwóch mediatorów – jeden ma przygotowanie psychologiczne, drugi jest ekspertem międzynarodowego prawa rodzinnego – co gwarantuje poprawność ewentualnej ugody, jej wykonalność w obu krajach oraz, co najważniejsze, pełne zrozumienie postanowień ugody przez strony.

W mojej ocenie opracowanie przez kierowany przez Pana Ministra resort jednego, aktualnego, pełnego źródła informacji i wiedzy na temat rodzinnych mediacji transgranicznych na gruncie prawa polskiego wpłynie korzystnie na upowszechnienie mediacji jako alternatywnej metody rozwiązywania rodzinnych sporów transgranicznych. Wydaje się, że takim źródłem informacji może być osobny portal internetowy lub poświęcona temu oddzielna zakładka dostępna na stronach Ministerstwa Sprawiedliwości. Z praktyki prowadzonych przeze mnie spraw wynika jednak, że takich informacji poszukują na stronach internetowych Ministerstwa Sprawiedliwości także osoby nie korzystające z internetu. Są to najczęściej osoby starsze – dziadkowie, którzy chcą się porozumieć w sprawie kontaktów z wnukami, np. w sytuacji gdy zamieszkują oni w innym kraju niż dzieci. Dla takich osób pomocny byłby także informator w wersji papierowej, który mógłby być wysłany pocztą lub byłby dostępny bezpośrednio w Ministerstwie Sprawiedliwości. Wyrażam gotowość pomocy przy opracowaniu wspomnianego informatora, chętnie będę patronował jego wydaniu, jak również będę aktywnie uczestniczył w jego promocji.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 10a ust. 1 ustawy z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz. U. z 2020 r. poz. 141), zwracam się do Pana Ministra z prośbą o rozważenie możliwości zaprojektowania i udostępnienia bazy wiedzy dotyczącej rodzinnych mediacji transgranicznych zawierającej informacje na temat ich zasad, aktualnych przepisów prawa, dostępności mediatorów transgranicznych oraz wsparcia organów centralnych. Wydaje się zasadnym przypuszczać, że upowszechnienie i ułatwienie dostępu do tej wiedzy wpłynie pozytywnie na wykorzystanie mediacji w rodzinnych sporach transgranicznych, a tym samym poprawi sytuację dzieci uwikłanych w konflikt rodziców. Warszawa 28 maja 2020

